

© Ελληνική Δημοκρατία, 2018. Ανεπίσημη μετάφραση που πραγματοποιήθηκε από την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ). [Η μετάφραση έχει δημοσιευτεί στην επίσημη ιστοσελίδα της ΕΕΔΑ]. Η μετάφραση αυτή δεν δεσμεύει το Δικαστήριο.

© Hellenic Republic, 2018. Unofficial translation made by the Greek National Commission for Human Rights (GNCHR). [Translation already published on the official website of the GNCHR]. This translation does not bind the Court.

© République Hellénique, 2018. Cette traduction non officielle a été faite par la Commission Nationale Hellénique pour les Droits de l'Homme (CNHHDH). [Traduction déjà publiée sur le site Internet officiel de la CNHHDH]. Elle ne lie pas la Cour.

Θεματικό Δελτίο – Ρητορική μίσους

Φεβρουάριος 2018

Αυτό το θεματικό δελτίο δεν δεσμεύει το Δικαστήριο και δεν είναι εξαντλητικό

Ρητορική μίσους

« Η ελευθερία της έκφρασης συνιστά ένα από τα αναγκαία θεμέλια [μιας δημοκρατικής] κοινωνίας, μια από τις θεμελιώδεις προϋποθέσεις για την πρόοδο της καθώς και για την ολοκλήρωση κάθε ανθρώπου. Υπό την επιφύλαξη της παραγράφου 2 του Άρθρου 10 [της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου], η ελευθερία αυτή αφορά όχι μόνο τις «πληροφορίες» ή «ιδέες» που γίνονται ευχάριστα αποδεκτές ή που θεωρούνται μη προσβλητικές ή αδιάφορες, αλλά και εκείνες που προσβάλλουν, σοκάρουν ή ενοχλούν το Κράτος ή οποιοδήποτε τμήμα του πληθυσμού. Αυτό απαιτούν οι έννοιες του πλουραλισμού, της ανεκτικότητας και της ευρύτητας πνεύματος, χωρίς τις οποίες δεν υπάρχει «δημοκρατική κοινωνία». Αυτό σημαίνει, μεταξύ άλλων, ότι η επιβολή κάθε «διατύπωσης», «προϋπόθεσης», «περιορισμού» ή «κύρωσης» στον τομέα αυτό πρέπει να γίνεται κατά τρόπο ανάλογο προς τον επιδιωκόμενο θεμιτό σκοπό » ([Handyside κατά Ηνωμένου Βασιλείου](#) της 7^{ης} Δεκεμβρίου 1976, παρ. 49).

« (...) [Η] ανεκτικότητα και ο σεβασμός της ίσης αξιοπρέπειας όλων των ανθρώπων αποτελούν το θεμέλιο μιας δημοκρατικής και πλουραλιστικής κοινωνίας. Επομένως, μπορεί καταρχήν να θεωρηθεί αναγκαία στις δημοκρατικές κοινωνίες η τιμωρία ή ακόμη και η πρόληψη όλων των μορφών έκφρασης οι οποίες διαδίδουν, υποκινούν, προάγουν ή δικαιολογούν το μίσος που βασίζεται στη μισαλλοδοξία [...], υπό την προϋπόθεση ότι η επιβολή «διατυπώσεων», «προϋποθέσεων», «περιορισμών» ή «κυρώσεων» γίνεται κατά τρόπο ανάλογο προς τον επιδιωκόμενο θεμιτό σκοπό » ([Erbakan κατά Τουρκίας](#) της 6^{ης} Ιουλίου 2006, παρ. 56).

1. Όταν εξετάζει υποθέσεις που αφορούν στην υποκίνηση μίσους και την ελευθερία έκφρασης, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου χρησιμοποιεί δύο προσεγγίσεις που προβλέπονται από την [Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου](#):

- την προσέγγιση του αποκλεισμού από την προστασία της Σύμβασης, η οποία προβλέπεται από το Άρθρο 17 (απαγόρευση κατάχρησης δικαιώματος)¹, όταν τα σχόλια εμπεριέχουν μίσος και συνιστούν άρνηση των θεμελιωδών αξιών της Σύμβασης, και

- την προσέγγιση των περιορισμών στην προστασία, η οποία προβλέπεται από το Άρθρο 10, παρ. 2, της Σύμβασης² (η μέθοδος αυτή χρησιμοποιείται όταν τα σχόλια, μολοντί εμπεριέχουν μίσος, δεν είναι ικανά να βλάψουν τις θεμελιώδεις αξίες της Σύμβασης).

2. Οι διαδικτυακές πύλες ενημέρωσης που παρέχουν, για εμπορικούς και επαγγελματικούς σκοπούς, πλατφόρμα προοριζόμενη για δημοσίευση σχολίων των χρηστών αναλαμβάνουν τις «υποχρεώσεις και ευθύνες» τις οποίες συνεπάγεται η ελευθερία έκφρασης, σύμφωνα με το Άρθρο 10, παρ. 2, της Σύμβασης, όταν οι χρήστες διαδίδουν ρητορική μίσους ή σχόλια που υποκινούν άμεσα βία.

Αποκλεισμός από την προστασία της Σύμβασης

«[Δ]εν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι κάθε σχόλιο το οποίο στρέφεται κατά των αξιών που διέπουν τη Σύμβαση θα αποκλείεται, δυνάμει του Άρθρου 17 [απαγόρευση κατάχρησης δικαιώματος], από την προστασία του Άρθρου 10 [ελευθερία έκφρασης] (...)» ([Seurot κατά Γαλλίας](#), απόφαση επί του παραδεκτού της 18^{ης} Μαΐου 2004).

Εθνοτικό μίσος

[Pavel Ivanov κατά Ρωσίας](#)

20 Φεβρουαρίου 2007 (απόφαση επί του παραδεκτού)

Ο προσφεύγων, ιδιοκτήτης και αρχισυντάκτης εφημερίδας, καταδικάστηκε για υποκίνηση εθνοτικού, φυλετικού και θρησκευτικού μίσους με τη χρήση μέσω μαζικής ενημέρωσης. Ήταν συγγραφέας μιας σειράς άρθρων, τα οποία δημοσίευσε και στα οποία περιέγραφε τους Εβραίους ως την πηγή των προβλημάτων στη Ρωσία, ζητώντας τον αποκλεισμό τους από την κοινωνική ζωή. Κατηγορούσε μια ολόκληρη εθνοτική ομάδα για συνωμοσία κατά του ρωσικού λαού και καταλόγιζε φασιστική ιδεολογία στους Εβραίους ηγέτες. Στα άρθρα του, καθώς και στις καταθέσεις του κατά τη δίκη, δεν έπαψε να απαρνείται το δικαίωμα των Εβραίων στην εθνική αξιοπρέπεια, υποστηρίζοντας ότι δεν αποτελούν έθνος. Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε, ειδικότερα, ότι η καταδίκη του για υποκίνηση φυλετικού μίσους δεν ήταν δικαιολογημένη.

Το Δικαστήριο κήρυξε **απαράδεκτη** την προσφυγή (ως *ratione materiae* αβάσιμη). Δεν είχε καμία αμφιβολία ως προς το κατεχοχόν αντισημιτικό περιεχόμενο των απόψεων του προσφεύγοντος. Όπως και τα εθνικά δικαστήρια, εκτίμησε ότι ο

¹ Η διάταξη αυτή έχει ως στόχο να αποτρέψει τα άτομα από το να συναγάγουν από τη Σύμβαση κάποιο δικαίωμα που θα τους επέτρεπε να επιδοθούν σε δραστηριότητα ή να εκτελέσουν πράξη αποσκοπούσα στην προσβολή δικαιωμάτων και ελευθεριών που κατοχυρώνονται από τη Σύμβαση.

² Πρόκειται για τους περιορισμούς που θεωρούνται αναγκαίοι για τη διατήρηση της εθνικής και δημόσιας ασφάλειας, την προάσπιση της τάξης, την πρόληψη του εγκλήματος, την προστασία της υγείας ή της ηθικής και την προστασία της υπόληψης ή των δικαιωμάτων των τρίτων.

προσφεύγων επιδίωξε μέσω των άρθρων του να υποκινήσει μίσος προς τον εβραϊκό λαό. Μια τόσο γενική και σφοδρή επίθεση εναντίον μιας εθνοτικής ομάδας αντίκειται στις αξίες που διέπουν τη Σύμβαση, ιδίως την ανεκτικότητα, την κοινωνική ειρήνη και την απαγόρευση των διακρίσεων. Συνεπώς, βάσει του Άρθρου 17 (απαγόρευση κατάχρησης δικαιώματος) της Σύμβασης, ο προσφεύγων δεν μπορούσε να επωφεληθεί από την προστασία που παρείχε το Άρθρο 10 (ελευθερία έκφρασης) της Σύμβασης.

Βλ. επίσης : [W.P. και λοιποί κατά Πολωνίας](#) (προσφυγή υπ' αριθμ. 42264/98), απόφαση επί του παραδεκτού της 2^{ας} Σεπτεμβρίου 2004 (σχετικά με την άρνηση των πολωνικών Αρχών να επιτρέψουν την ίδρυση ένωσης της οποίας το καταστατικό περιείχε αντισημιτικές διατυπώσεις – το Δικαστήριο έκρινε ότι οι προσφεύγοντες δεν μπορούσαν να επωφεληθούν από την προστασία του Άρθρου 11 (ελευθερία του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι) της Σύμβασης).

Άρνηση εγκλημάτων και αναθεωρητισμός

[Garaudy κατά Γαλλίας](#)

24 Ιουνίου 2003 (απόφαση επί του παραδεκτού)

Ο προσφεύγων, συγγραφέας ενός βιβλίου με τίτλο *Οι ιδρυτικοί μύθοι του σύγχρονου Ισραήλ*, καταδικάστηκε για αμφισβήτηση εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας, δημόσια δυσφήμιση ομάδας προσώπων – εν προκειμένω της εβραϊκής κοινότητας – και υποκίνηση φυλετικού μίσους. Υποστήριξε ότι παραβιάστηκε το δικαίωμά του στην ελευθερία έκφρασης.

Το Δικαστήριο κήρυξε **απαράδεκτη** την προσφυγή (ως *ratione materiae* αβάσιμη). Εκτίμησε ότι το περιεχόμενο των σχολίων του προσφεύγοντος ισοδυναμούσε με άρνηση του Ολοκαυτώματος και επεσήμανε ότι η αμφισβήτηση εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας συνιστά μια από τις βαρύτερες μορφές φυλετικής δυσφήμισης των Εβραίων και υποκίνησης μίσους εναντίον τους. Τόνισε ότι τα σχόλια που αμφισβητούσαν την αλήθεια σαφώς αποδεδειγμένων ιστορικών γεγονότων δεν επεδίωκαν επιστημονικό ή ιστορικό σκοπό, αλλά είχαν ως στόχο να αποκαταστήσουν το εθνικοσοσιαλιστικό καθεστώς και να κατηγορήσουν τα ίδια τα θύματα για παραποίηση της ιστορίας. Δεδομένου ότι τέτοιες πράξεις ήταν προδήλως αντίθετες στις θεμελιώδεις αξίες της Σύμβασης, το Δικαστήριο εφάρμοσε το Άρθρο 17 (απαγόρευση κατάχρησης δικαιώματος) και έκρινε ότι ο προσφεύγων δεν μπορούσε να επωφεληθεί από τις διατάξεις του Άρθρου 10 (ελευθερία έκφρασης) της Σύμβασης.

Βλ. επίσης, μεταξύ άλλων : [Honsik κατά Αυστρίας](#), απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου³ της 18^{ης} Οκτωβρίου 1995 (αναφορικά με καταδίκη για άρνηση, μέσω μιας δημοσίευσης, της γενοκτονίας που διαπράχθηκε

³ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η οποία είχε την έδρα της στο Στρασβούργο από τον Ιούλιο του 1954 έως τον Οκτώβριο του 1999, ήταν ένα όργανο το οποίο επέβλεπε, μαζί με το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, τη συμμόρφωση των Συμβαλλόμενων Κρατών προς τις υποχρεώσεις που είχαν αναλάβει βάσει της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου καταργήθηκε όταν το Δικαστήριο έγινε μόνιμο την 1^η Νοεμβρίου 1998.

στους θαλάμους αερίων των στρατοπέδων συγκέντρωσης επί εθνικοσοσιαλιστικού καθεστώτος): [Marais κατά Γαλλίας](#), απόφαση της Επιτροπής της 24^{ης} Ιουνίου 1996 (αναφορικά με τη δημοσίευση, σε ένα περιοδικό, ενός άρθρου που αποσκοπούσε στην κατάδειξη του τεχνικά ανέφικτου χαρακτήρα των «υποτιθέμενων θαλάμων αερίων»).

[M’Bala M’Bala κατά Γαλλίας](#)

20 Οκτωβρίου 2015 (απόφαση επί του παραδεκτού)

Η υπόθεση αυτή αφορούσε στην καταδίκη του Dieudonné M’Bala M’Bala, κωμικού με πολιτική δραστηριότητα, για δημόσια προσβολή προσώπου ή ομάδας προσώπων λόγω της καταγωγής τους ή της ιδιότητάς τους ως μελών ενός δεδομένου έθνους, μιας δεδομένης εθνότητας, φυλής ή θρησκείας, εν προκειμένω των προσώπων εβραϊκής καταγωγής ή πίστης. Τον Δεκέμβριο του 2008, στο τέλος ενός θεάματος στην αίθουσα «Zénith» στο Παρίσι, ο προσφεύγων προσκάλεσε τον Robert Faurisson, πανεπιστημιακό που είχε καταδικαστεί επανειλημμένα στη Γαλλία λόγω των θέσεών του οι οποίες βασιζόνταν στον αρνητισμό και τον αναθεωρητισμό και συνίσταντο στην άρνηση της ύπαρξης θαλάμων αερίων στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, να ανέβει στη σκηνή μαζί του για να λάβει το «βραβείο αντιπάθειας και αυθάδειας». Το βραβείο αυτό, το οποίο είχε τη μορφή ενός κηροπηγίου τριών θέσεων στις οποίες ήταν τοποθετημένα τρία μήλα, του απένειμε ένας ηθοποιός που φορούσε ριγέ πιτζάμα πάνω στην οποία ήταν ραμμένο ένα κίτρινο αστέρι με τη λέξη «Εβραίος» – ενδυμασία γνωστή ως «ένδυμα του φωτός» –, υποδυόμενος έτσι τον ρόλο ενός Εβραίου κρατούμενου σε στρατόπεδο συγκέντρωσης.

Το Δικαστήριο κήρυξε **απαράδεκτη** την προσφυγή (ως *ratione materiae* αβάσιμη) σύμφωνα με το Άρθρο 35 (προϋποθέσεις παραδεκτού) της Σύμβασης, κρίνοντας ότι βάσει του Άρθρου 17 (απαγόρευση κατάχρησης δικαιώματος) ο προσφεύγων δεν μπορούσε να επωφεληθεί από την προστασία του Άρθρου 10 (ελευθερία έκφρασης) της Σύμβασης. Το Δικαστήριο εκτίμησε ειδικότερα ότι, κατά τη διάρκεια της επίμαχης σκηνής, η παράσταση δεν μπορούσε πλέον να θεωρηθεί ως ψυχαγωγικό θέαμα, αλλά ως πολιτική συνάντηση η οποία, υπό την κάλυψη της χιουμοριστικής παράστασης, επιδοκίμαζε την άρνηση εγκλημάτων μέσω της κεντρικής θέσης που δόθηκε στην παρέμβαση του Robert Faurisson και της ταπεινωτικής απεικόνισης των Εβραίων θυμάτων των απελάσεων έναντι εκείνου ο οποίος αρνείτο την εξόντωσή τους. Κατά την άποψη του Δικαστηρίου δεν επρόκειτο για ένα θέαμα το οποίο, έστω και με σατιρικό ή προκλητικό χαρακτήρα, ενέπιπτε στο πεδίο προστασίας του Άρθρου 10 της Σύμβασης, αλλά στην πραγματικότητα, υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις, επρόκειτο για επίδειξη μίσους και αντισημιτισμού καθώς και για αμφισβήτηση του Ολοκαυτώματος. Υπό το πρόσχημα της καλλιτεχνικής παραγωγής, ήταν τόσο επικίνδυνη όσο μια μετωπική και σφοδρή επίθεση και εξέφραζε μια ιδεολογία η οποία αντίκειται στις αξίες της Σύμβασης. Επομένως, το Δικαστήριο θεώρησε εν προκειμένω ότι ο προσφεύγων επιχείρησε να εκτρέψει το Άρθρο 10 από τον πραγματικό του ρόλο, χρησιμοποιώντας το δικαίωμά του στην ελευθερία έκφρασης για σκοπούς οι οποίοι ήταν αντίθετοι με το γράμμα και το πνεύμα της Σύμβασης, σκοποί οι οποίοι, εάν γίνονταν δεκτοί, θα συντελούσαν στην προσβολή των δικαιωμάτων και ελευθεριών που εγγυάται η Σύμβαση.

Φυλετικό μίσος

Glimmerveen και Hagenebeek κατά Ολλανδίας

11 Οκτωβρίου 1979 (απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου⁴)

Σε αυτήν την υπόθεση οι προσφεύγοντες καταδικάστηκαν επειδή είχαν βρεθεί στην κατοχή τους φυλλάδια, τα οποία απευθύνονταν στους «Λευκούς Ολλανδούς» και αποσκοπούσαν ιδίως στο να εξασφαλίσουν ότι όλοι όσοι δεν ήταν λευκοί θα εγκατέλειπαν την Ολλανδία.

Η Επιτροπή κήρυξε **απαράδεκτη** την προσφυγή, κρίνοντας ότι το Άρθρο 17 (απαγόρευση κατάχρησης δικαιώματος) της Σύμβασης απαγορεύει την επίκληση του Άρθρου 10 (ελευθερία έκφρασης) με στόχο τη διάδοση ιδεών που αποσκοπούν στη φυλετική διάκριση.

Θρησκευτικό μίσος

Norwood κατά Ηνωμένου Βασιλείου

16 Νοεμβρίου 2004 (απόφαση επί του παραδεκτού)

Ο προσφεύγων τοποθέτησε στο παράθυρό του μια αφίσα του Βρετανικού Εθνικού Κόμματος – του οποίου ήταν μέλος – που απεικόνιζε τους Δίδυμους Πύργους τυλιγμένους στις φλόγες. Η εικόνα συνοδευόταν από τη φράση «Έξω το Ισλάμ – Ας προστατεύσουμε το βρετανικό λαό», γεγονός το οποίο οδήγησε στην καταδίκη του για οξεία επίθεση εναντίον θρησκευτικής ομάδας. Ο προσφεύγων υποστήριξε ιδίως ότι παραβιάστηκε το δικαίωμά του στην ελευθερία έκφρασης.

Το Δικαστήριο κήρυξε **απαράδεκτη** την προσφυγή (ως *ratione materiae* αβάσιμη). Εκτίμησε ειδικότερα ότι μια τόσο σφοδρή και γενικού χαρακτήρα επίθεση σε βάρος μιας θρησκευτικής ομάδας, με τρόπο ώστε να συνδέει την ομάδα ως σύνολο με μια σοβαρή τρομοκρατική πράξη, αντίκειται στις αξίες που έχουν ανακηρυχθεί και προστατεύονται από τη Σύμβαση, δηλαδή την ανεκτικότητα, την κοινωνική ειρήνη και την απαγόρευση των διακρίσεων. Συνεπώς, κατά την κρίση του Δικαστηρίου, το γεγονός ότι ο προσφεύγων εξέθεσε την αφίσα στο παράθυρό του ισοδυναμούσε με πράξη που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Άρθρου 17 (απαγόρευση κατάχρησης δικαιώματος) της Σύμβασης και δεν μπορούσε, επομένως, ο προσφεύγων να επωφεληθεί από την προστασία του Άρθρου 10 (ελευθερία έκφρασης) της Σύμβασης.

Belkacem κατά Βελγίου

27 Ιουνίου 2017 (απόφαση επί του παραδεκτού)

Η υπόθεση αυτή αφορούσε την καταδίκη του προσφεύγοντος, ηγέτη και εκπροσώπου της οργάνωσης «Sharia4Belgium» (*Σαρία για το Βέλγιο*), η οποία διαλύθηκε το 2012, λόγω παρακίνησης σε διακρίσεις, μίσος και βία για δηλώσεις στις οποίες προέβη σε βίντεο στο σχετικά με τις μη-μουσουλμανικές κοινότητες και τη Σαρία. Ο προσφεύγων επεσήμανε ότι ουδέποτε είχε σκοπό να προτρέψει τρίτους σε μίσος, βία ή διακρίσεις αλλά ότι είχε απλώς σκοπό να προπαγανδίσει τις ιδέες και τις απόψεις του. Υποστήριξε ότι οι δηλώσεις του αποτελούσαν απλώς εκδήλωση

⁴ Βλ. υποσημείωση 3 παραπάνω.

της ελευθερίας έκφρασής του και της θρησκευτικής του ελευθερίας και ότι δεν ήταν σε θέση να αποτελέσουν προσβολή στη δημόσια τάξη.

Το Δικαστήριο κήρυξε **απαράδεκτη** την προσφυγή (ως *ratione materiae* αβάσιμη). Σημείωσε ιδιαίτερα ότι στις δηλώσεις του ο προσφεύγων κάλεσε τους θεατές να υπερισχύσουν των μη μουσουλμάνων, να τους διδάξουν ένα μάθημα και να τους πολεμήσουν. Το Δικαστήριο έκρινε ότι οι επίμαχες δηλώσεις είχαν ένα αξιολογούμενο περιεχόμενο μίσους και ότι ο προσφεύγων, μέσω των ηχογραφημένων μηνυμάτων του, επιδίωξε να υποκινήσει μίσος, διακρίσεις και βία εναντίον όλων των μη Μουσουλμάνων. Κατά την κρίση του Δικαστηρίου, μια τέτοια γενική και σφοδρή επίθεση αντίκειται στις αξίες της ανεκτικότητας, της κοινωνικής ειρήνης και της μη διάκρισης που διέπουν την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Αναφορικά με τις δηλώσεις του προσφεύγοντος σχετικά με τη Σαρία, το Δικαστήριο παρατήρησε ότι σύμφωνα με προηγούμενη απόφασή του η υπεράσπιση της Σαρία όταν συνοδεύεται από έκκληση για άσκηση βίας μπορεί να θεωρηθεί ως ρητορική μίσους και ότι κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος είχε το δικαίωμα να αντιταχθεί σε πολιτικά κινήματα βασισμένα στον θρησκευτικό φονταμενταλισμό. Το Δικαστήριο θεώρησε εν προκειμένω ότι ο προσφεύγων επιχείρησε να εκτρέψει το Άρθρο 10 (ελευθερία έκφρασης) της Σύμβασης από τον πραγματικό του ρόλο, χρησιμοποιώντας το δικαίωμά του στην ελευθερία έκφρασης για σκοπούς οι οποίοι ήταν αντίθετοι με το πνεύμα της Σύμβασης. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο έκρινε ότι, σύμφωνα με το Άρθρο 17 (απαγόρευση κατάχρησης δικαιώματος) της Σύμβασης, ο προσφεύγων δεν μπορούσε να επωφεληθεί από την προστασία του Άρθρου 10.

Απειλή για τη δημοκρατική τάξη

Το Δικαστήριο κηρύσσει καταρχήν απαράδεκτες, ως μη συμβατές με τις αξίες της Σύμβασης, τις προσφυγές ατόμων που εμπνέονται από ολοκληρωτική ιδεολογία ή εκφράζουν ιδέες οι οποίες συνιστούν απειλή για τη δημοκρατική τάξη και είναι ικανές να οδηγήσουν στην επαναφορά ολοκληρωτικού καθεστώτος.

Βλ., μεταξύ άλλων : [Κομμουνιστικό Κόμμα Γερμανίας κατά Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας](#), απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου⁵ της 20^{ης} Ιουλίου 1957· [B.H., M.W., H.P. και G.K. κατά Αυστρίας](#) (αρ. 12774/87), απόφαση της Επιτροπής της 12^{ης} Οκτωβρίου 1989· [Nachtmann κατά Αυστρίας](#), απόφαση της Επιτροπής της 9^{ης} Σεπτεμβρίου 1998· [Schimanek κατά Αυστρίας](#), απόφαση του Δικαστηρίου επί του παραδεκτού της 1^{ης} Φεβρουαρίου 2000.

Περιορισμοί στην προστασία που παρέχει το Άρθρο 10 (ελευθερία έκφρασης) της Σύμβασης

Σύμφωνα με το Άρθρο 10, παρ. 2, της Σύμβασης, το Δικαστήριο θα εξετάσει διαδοχικά εάν υφίσταται παρέμβαση στην ελευθερία έκφρασης, εάν αυτή η

⁵ Βλ. υποσημείωση 3 παραπάνω.

παρέμβαση προβλέπεται από το νόμο και επιδιώκει θεμιτό στόχο ή θεμιτούς στόχους και, τέλος, εάν είναι αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία για την επίτευξη των στόχων αυτών.

Δικαιολόγηση βίας και υποκίνηση εχθρότητας

Sürek (αρ. 1) κατά Τουρκίας

8 Ιουλίου 1999 (Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης)

Ο προσφεύγων ήταν ιδιοκτήτης ενός εβδομαδιαίου περιοδικού, στο οποίο δημοσιεύτηκαν δύο επιστολές αναγνωστών, οι οποίες καταδίκασαν με σφοδρότητα τις στρατιωτικές επιχειρήσεις των Αρχών στη νοτιοανατολική Τουρκία, κατηγορώντας τες για βίαιη καταστολή του αγώνα του κουρδικού πληθυσμού για ανεξαρτησία και ελευθερία. Ο προσφεύγων καταδικάστηκε για «διάδοση προπαγάνδας εναντίον του αδιαίρετου του Κράτους και για παρακίνηση του λαού στην εχθρότητα και το μίσος». Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι παραβιάστηκε το δικαίωμά του στην ελευθερία έκφρασης.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν υπήρξε **καμία παραβίαση του Άρθρου 10** (ελευθερία έκφρασης) της Σύμβασης. Διαπίστωσε ειδικότερα ότι οι επίμαχες επιστολές ισοδυναμούσαν με έκκληση για αιματηρή εκδίκηση και ότι μία από αυτές κατονόμαζε πρόσωπα, υποκινούσε μίσος εναντίον τους και τα εξέθετε σε ενδεχόμενο κίνδυνο σωματικής βίας. Κατά το Δικαστήριο, μολονότι ο προσφεύγων δεν υποστήριζε προσωπικά τις απόψεις που εκφράζονταν στις επιστολές, παρέσχε εντούτοις στους συντάκτες τους ένα μέσο για την υποκίνηση μίσους και βίας. Το Δικαστήριο εκτίμησε ότι ο προσφεύγων, ως ιδιοκτήτης του περιοδικού, υπόκειτο εμμέσως στα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις που υπέχουν οι συντάκτες και οι δημοσιογράφοι κατά τη συλλογή και διάδοση πληροφοριών στο κοινό, ρόλος ο οποίος αποκτά αυξημένη σπουδαιότητα σε περιπτώσεις διαμάχης και έντασης.

Βλ. επίσης, μεταξύ άλλων : Özgür Gündem κατά Τουρκίας, απόφαση της 16^{ης} Μαρτίου 2000 (καταδίκη μιας ημερήσιας εφημερίδας λόγω της δημοσίευσης τριών άρθρων που περιείχαν αποσπάσματα τα οποία συνηγορούσαν υπέρ της επίτασης του ένοπλου αγώνα, εξυμνούσαν τον πόλεμο και εξέφραζαν την πρόθεση μάχης μέχρι την τελευταία ρανίδα αίματος): Medya FM Reha Radyo ve İletişim Hizmetleri A. Ş. κατά Τουρκίας, απόφαση επί του παραδεκτού της 14^{ης} Νοεμβρίου 2006 (ετήσια αναστολή του δικαιώματος μετάδοσης έπειτα από μια σειρά ραδιοφωνικών προγραμμάτων που κρίθηκαν ως αντίθετα με τις αρχές της εθνικής ενότητας και της εδαφικής ακεραιότητας και ικανά να υποκινήσουν βία, μίσος και φυλετική διάκριση).

Gündüz κατά Τουρκίας

13 Νοεμβρίου 2003 (απόφαση επί του παραδεκτού)

Ο προσφεύγων, ηγέτης μιας ισλαμικής σέκτας, κρίθηκε ένοχος για υποκίνηση τέλεσης εγκλήματος και υποκίνηση θρησκευτικού μίσους λόγω δηλώσεών του κατά τη διάρκεια μιας συνέντευξης η οποία δημοσιεύτηκε στον τύπο. Καταδικάστηκε σε φυλάκιση τεσσάρων ετών και δύο μηνών και σε χρηματική ποινή. Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ιδίως ότι παραβιάστηκε το δικαίωμά του στην ελευθερία έκφρασης.

Το Δικαστήριο κήρυξε **απαράδεκτη** την προσφυγή (προδήλως αβάσιμη), κρίνοντας ότι η βαρύτητα των κυρώσεων που επιβλήθηκαν στον προσφεύγοντα δεν μπορούσε

να θεωρηθεί δυσανάλογη σε σχέση με τον επιδιωκόμενο θεμιτό στόχο, δηλαδή την πρόληψη της δημόσιας υποκίνησης τέλεσης εγκλημάτων. Το Δικαστήριο σημείωσε ειδικότερα ότι δηλώσεις οι οποίες θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως ρητορική μίσους, δικαιολόγηση της βίας ή υποκίνηση βίας, όπως οι εν λόγω δηλώσεις, δεν μπορούν να θεωρηθούν σύμφωνες με την έννοια της ανεκτικότητας και αντίκεινται στις θεμελιώδεις αξίες της δικαιοσύνης και της ειρήνης οι οποίες κατοχυρώνονται στο Προοίμιο της Σύμβασης. Ομολογουμένως, η ποινή του προσφεύγοντος, η οποία ήταν αυξημένη λόγω του γεγονότος ότι το αδίκημα είχε τελεστεί με τη χρήση μέσω μαζικής επικοινωνίας, ήταν αυστηρή. Εντούτοις, το Δικαστήριο εκτίμησε ότι η πρόβλεψη αποτρεπτικών κυρώσεων στο πλαίσιο του εσωτερικού δικαίου μπορεί να αποδειχθεί αναγκαία στην περίπτωση που μια συμπεριφορά φτάνει στο επίπεδο της συμπεριφοράς που διαπιστώθηκε εν προκειμένω και γίνεται μη ανεκτή, καθότι συνιστά άρνηση των ιδρυτικών αρχών μιας πλουραλιστικής δημοκρατίας.

Gündüz κατά Τουρκίας

4 Δεκεμβρίου 2003

Ο προσφεύγων αυτοχαρακτηριζόταν μέλος μιας ισλαμικής σέκτας. Κατά τη διάρκεια μιας τηλεοπτικής συζήτησης, η οποία μεταδόθηκε αργά το βράδυ, επέκρινε έντονα τη δημοκρατία χαρακτηρίζοντας τους σύγχρονους κοσμικούς θεσμούς ως «ασεβείς», επικρίνοντας σφοδρά τις έννοιες του κοσμικισμού και της δημοκρατίας και συνηγορώντας ανοικτά υπέρ της σαρίας. Καταδικάστηκε για δημόσια υποκίνηση μίσους και εχθρότητας επί τη βάσει διάκρισης λόγω ένταξης σε δεδομένη θρησκεία ή σέκτα. Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι παραβιάστηκε το δικαίωμά του στην ελευθερία έκφρασης.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 10** (ελευθερία έκφρασης) της Σύμβασης. Διαπίστωσε ειδικότερα ότι ο προσφεύγων, ο οποίος εξέφραζε τις εξτρεμιστικές ιδέες της σέκτας του, που ήταν ήδη γνωστές στο κοινό, συμμετείχε ενεργά σε μια ζωντανή δημόσια συζήτηση. Σκοπός αυτής της πλουραλιστικής συζήτησης ήταν να παρουσιάσει τη σέκτα και τις ανορθόδοξες θέσεις της, ιδίως την ασυμφωνία της αντίληψής της για το Ισλάμ με τις δημοκρατικές αξίες, θέμα συζητούμενο ευρέως στα τουρκικά μέσα μαζικής ενημέρωσης και αναφερόμενο σε ένα πρόβλημα γενικού ενδιαφέροντος. Εν προκειμένω το Δικαστήριο εκτίμησε ότι τα σχόλια του προσφεύγοντος δεν μπορούσαν να θεωρηθούν ως υποκίνηση σε βία ούτε ως ρητορική μίσους βασιζόμενη στη θρησκευτική μισαλλοδοξία. Το γεγονός της υπεράσπισης της σαρία από μόνο του, χωρίς παράλληλα να γίνεται υποκίνηση σε βία, δεν μπορούσε να θεωρηθεί ως ρητορική μίσους.

Faruk Temel κατά Τουρκίας

1 Φεβρουαρίου 2011

Ο προσφεύγων, πρόεδρος ενός νόμιμου πολιτικού κόμματος, ανέγνωσε κατά τη διάρκεια μιας συνάντησης του κόμματός του μια δήλωση προς τον τύπο, μέσω της οποίας κατήγγειλε την επέμβαση των Ηνωμένων Πολιτειών στο Ιράκ και την απομόνωση του ηγέτη μιας τρομοκρατικής οργάνωσης. Επέκρινε επίσης την εξαφάνιση προσώπων που είχαν τεθεί υπό αστυνομική κράτηση. Συνεπεία της ομιλίας του καταδικάστηκε για διάδοση προπαγάνδας, επειδή υπερασπίστηκε δημοσίως τη χρήση βίας ή άλλων τρομοκρατικών μεθόδων. Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι παραβιάστηκε το δικαίωμά του στην ελευθερία έκφρασης.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 10** (ελευθερία έκφρασης) της Σύμβασης. Διαπίστωσε ειδικότερα ότι ο προσφεύγων εκφράστηκε ως πολιτικός παράγοντας και μέλος ενός πολιτικού κόμματος της αντιπολίτευσης, προκειμένου να παρουσιάσει τις θέσεις του κόμματός του επί επίκαιρων ζητημάτων γενικού ενδιαφέροντος. Εκτίμησε ότι η δήλωσή του, συνολικά θεωρούμενη, δεν ισοδυναμούσε με υποκίνηση χρήσης βίας, ένοπλης αντίστασης ή εξέγερσης και δεν συνιστούσε ρητορική μίσους.

Βλ. επίσης, μεταξύ άλλων : [Dicle \(αρ. 2\) κατά Τουρκίας](#), απόφαση της 11^{ης} Απριλίου 2006 (καταδίκη για υποκίνηση μίσους και εχθρότητας επί τη βάσει διάκρισης λόγω ένταξης σε κοινωνική τάξη, φυλή και θρησκεία, έπειτα από τη δημοσίευση των πρακτικών ενός σεμιναρίου)· [Erdal Tas κατά Τουρκίας](#), απόφαση της 19^{ης} Δεκεμβρίου 2006 (καταδίκη για διάδοση προπαγάνδας εναντίον του αδιαιρέτου του Κράτους λόγω της δημοσίευσης μιας δήλωσης τρομοκρατικής οργάνωσης έπειτα από τη δημοσίευση, σε μια εφημερίδα, ενός άρθρου το οποίο συνιστούσε ανάλυση του κουρδικού ζητήματος).

Κυκλοφορία ομοφοβικών φυλλαδίων

[Vejdeland και λοιποί κατά Σουηδίας](#)

9 Φεβρουαρίου 2012

Η υπόθεση αυτή αφορούσε στην καταδίκη των προσφευγόντων για διανομή, εντός ενός σχολείου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, περίπου εκατό φυλλαδίων, τα οποία κρίθηκαν από τα δικαστήρια ως προσβλητικά έναντι των ομοφυλόφιλων. Οι προσφεύγοντες διένειμαν φυλλάδια που προέρχονταν από μια οργάνωση ονομαζόμενη «Εθνική Νεολαία», αφήνοντάς τα πάνω ή μέσα στα ντουλάπια των μαθητών. Τα φυλλάδια περιείχαν, ειδικότερα, δηλώσεις οι οποίες παρουσίαζαν την ομοφυλοφιλία ως «αποκλίνουσα σεξουαλική ροπή», ως έχουσα «συνέπειες ηθικά καταστρεπτικές για τα θεμέλια της κοινωνίας» και ως υπεύθυνη για την επέκταση του ιού HIV και του AIDS. Οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι δεν είχαν καμία απολύτως πρόθεση να εκφράσουν περιφρόνηση προς τους ομοφυλόφιλους ως ομάδα και ότι η πράξη τους είχε ως στόχο να ξεκινήσει ένα διάλογο για την έλλειψη αντικειμενικότητας στην εκπαίδευση που παρέχουν τα σουηδικά σχολεία.

Το Δικαστήριο εκτίμησε ότι αυτές οι δηλώσεις, παρότι δεν ισοδυναμούσαν με άμεση υποκίνηση σε πράξεις μίσους, συνιστούσαν σοβαρούς και επιβλαβείς ισχυρισμούς και επεσήμανε ότι η διάκριση λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού είναι εξίσου σοβαρή με τη διάκριση λόγω φυλής, καταγωγής ή χρώματος. Κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν υπήρξε **καμία παραβίαση του Άρθρου 10** (ελευθερία έκφρασης) της Σύμβασης, καθώς η παρέμβαση στην άσκηση, εκ μέρους των προσφευγόντων, του δικαιώματος στην ελευθερία έκφρασης θεωρήθηκε εύλογα από τις σουηδικές αρχές ως αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία για την προστασία της φήμης και των δικαιωμάτων των άλλων.

Δικαιολόγηση της τρομοκρατίας

[Leroy κατά Γαλλίας](#)

2 Οκτωβρίου 2008

Ο προσφεύγων, ο οποίος ήταν σκιτσογράφος, κατήγγειλε την καταδίκη του για συνέργεια σε πράξη δικαιολόγησης της τρομοκρατίας έπειτα από τη δημοσίευση, τη 13^η Σεπτεμβρίου 2001, σε μια βασική εβδομαδιαία εφημερίδα, ενός σκίτσου που απεικόνιζε την επίθεση στους δίδυμους πύργους του World Trade Center μαζί με μια λεζάντα η οποία παρέφραζε το διαφημιστικό μήνυμα μιας διάσημης μάρκας: «Όλοι μας το ονειρευόμασταν... η Χαμάς το έκανε». Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι παραβιάστηκε το δικαίωμά του στην ελευθερία έκφρασης.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν υπήρξε **καμία παραβίαση του Άρθρου 10** (ελευθερία έκφρασης) της Σύμβασης σχετικά με την καταδίκη του προσφεύγοντος για συνέργεια σε πράξη δικαιολόγησης της τρομοκρατίας. Εκτίμησε ειδικότερα ότι το σκίτσο δεν περιοριζόταν στην επίκριση του αμερικανικού ιμπεριαλισμού, αλλά υποστήριζε και εξυμνούσε τη βίαιη καταστροφή αυτού. Το Δικαστήριο βάσισε αυτό το συμπέρασμά του στη λεζάντα που συνόδευε το σκίτσο και διαπίστωσε ότι ο προσφεύγων εξέφραζε την ηθική του αλληλεγγύη προς εκείνους τους οποίους θεωρούσε ως δράστες της επίθεσης της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001. Μέσω των λέξεων που χρησιμοποίησε, ο προσφεύγων σχολίασε επιδοκιμαστικά τη βία που ασκήθηκε εναντίον χιλιάδων πολιτών και υπονόμωσε την αξιοπρέπεια των θυμάτων. Επιπλέον, έπρεπε να γίνει δεκτό ότι, υπό τις συνθήκες της συγκεκριμένης περίπτωσης, το σκίτσο αποκτούσε ιδιαίτερη διάσταση, την οποία ο προσφεύγων δεν θα μπορούσε να μην έχει αντιληφθεί. Επιπρόσθετα, ο αντίκτυπος ενός τέτοιου μηνύματος σε μια πολιτικά ευαίσθητη περιοχή, δηλαδή τη Χώρα των Βάσκων, δεν μπορούσε να αγνοηθεί και, παρά την περιορισμένη κυκλοφορία της εβδομαδιαίας εφημερίδας, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η δημοσίευση του σκίτσου προκάλεσε ορισμένες αντιδράσεις, οι οποίες ήταν ικανές να υποκινήσουν βία και επεδείκνυαν τον πιθανό αντίκτυπο αυτής της δημοσίευσης στη δημόσια τάξη της περιοχής. Συνεπώς, το Δικαστήριο έκρινε σχετικούς και επαρκείς τους λόγους που προτάθηκαν από τα εθνικά δικαστήρια αναφορικά με την καταδίκη του προσφεύγοντος και, λαμβάνοντας υπόψη του μετριοπαθούς χαρακτήρα του προστίμου που επιβλήθηκε σε αυτόν καθώς και το πλαίσιο εντός του οποίου δημοσιεύτηκε το επίμαχο σκίτσο, εκτίμησε ότι το μέτρο που ελήφθη εναντίον του προσφεύγοντος δεν ήταν δυσανάλογο σε σχέση με τον επιδιωκόμενο θεμιτό στόχο.

Δικαιολόγηση εγκλημάτων πολέμου

Lehideux και Isorni κατά Γαλλίας

23 Σεπτεμβρίου 1998

Οι προσφεύγοντες συνέταξαν ένα κείμενο το οποίο δημοσιεύτηκε στην ημερήσια εφημερίδα *Le Monde* και απεικόνιζε με ευνοϊκό τρόπο το Στρατάρχη Rétaïn, συγκαλύπτοντας την πολιτική συνεργασίας του με το ναζιστικό καθεστώς. Το κείμενο τελείωνε με μια πρόσκληση για αποστολή γραπτού αιτήματος σε δύο συλλόγους, οι οποίοι είχαν ως σκοπό την υπεράσπιση της μνήμης του Στρατάρχη Rétaïn, προκειμένου να επανεξεταστεί η υπόθεσή του και η καταδίκη του, το 1945, σε θάνατο και σε αποστέρηση των πολιτικών του δικαιωμάτων, καθώς και να αποκατασταθεί το όνομά του. Έπειτα από καταγγελία της Εθνικής Ένωσης Πρώην Αγωνιστών της Αντίστασης, οι δύο συγγραφείς καταδικάστηκαν για δικαιολόγηση εγκλημάτων πολέμου και εγκλημάτων συνεργασίας με τον εχθρό. Ισχυρίστηκαν ότι παραβιάστηκε το δικαίωμά τους στην ελευθερία έκφρασης.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 10** (ελευθερία έκφρασης) της Σύμβασης. Εκτίμησε ότι το επίμαχο κείμενο, παρόλο που θα μπορούσε να θεωρηθεί εριστικό, δεν μπορούσε να χαρακτηριστεί ως στοιχείο άρνησης εγκλημάτων, καθώς οι συγγραφείς δεν εκφράστηκαν με την προσωπική τους ιδιότητα, αλλά εξ ονόματος δύο νομίμως συσταθέντων συλλόγων, και έπλεξαν το εγκώμιο περισσότερο ενός συγκεκριμένου προσώπου παρά της φιλοναζιστικής πολιτικής. Τέλος, το Δικαστήριο σημείωσε ότι τα γεγονότα στα οποία γινόταν αναφορά εντός του κειμένου συνέβησαν πάνω από σαράντα χρόνια πριν από τη δημοσίευση του κειμένου και ότι λόγω της παρόδου του χρόνου δεν ήταν αρμόζον, σαράντα χρόνια μετά, να αντιμετωπιστεί μια τέτοια περίπτωση με την ίδια δριμύτητα που θα εφαρμοζόταν δέκα ή είκοσι χρόνια νωρίτερα.

Υπονόμευση της εθνικής ταυτότητας

Dink κατά Τουρκίας

14 Σεπτεμβρίου 2010

Ο Firat (Hrant) Dink, Τούρκος δημοσιογράφος αρμενικής καταγωγής, ήταν διευθυντής έκδοσης και αρχισυντάκτης μιας δίγλωσσης τουρκο-αρμενικής εβδομαδιαίας εφημερίδας με έδρα την Κωνσταντινούπολη. Συνεπεία της δημοσίευσης, σε αυτήν την εφημερίδα, οκτώ άρθρων στα οποία εξέθετε τις θέσεις του επί του ζητήματος της ταυτότητας των Τούρκων πολιτών αρμενικής καταγωγής, κρίθηκε ένοχος το 2006 για «υπονόμευση της τουρκικής ταυτότητας». Το 2007, καθώς έβγαινε από τα γραφεία της εφημερίδας, δολοφονήθηκε με τρεις σφαίρες στο κεφάλι. Οι προσφεύγοντες, συγγενείς του, κατήγγειλαν ιδίως την ετυμηγορία η οποία τον έκρινε ένοχο και η οποία, σύμφωνα με τους ίδιους, τον κατέστησε στόχο ακραίων εθνικιστικών ομάδων.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 10** (ελευθερία έκφρασης) της Σύμβασης, εκτιμώντας ότι δεν υφίστατο καμία επείγουσα κοινωνική ανάγκη ώστε να κριθεί ο Firat Dink ένοχος για υπονόμευση της «τουρκικότητας». Παρατήρησε ειδικότερα ότι η σειρά άρθρων, συνολικά θεωρούμενη, δεν υποκινούσε βία, αντίσταση ή εξέγερση. Ο αρθρογράφος εκφραζόταν ως δημοσιογράφος και αρχισυντάκτης μιας τουρκο-αρμενικής εφημερίδας, η οποία πραγματευόταν ζητήματα σχετικά με την αρμενική μειονότητα, στο πλαίσιο του ρόλου του ως παράγοντα της πολιτικής ζωής. Εξέφραζε απλώς τις ιδέες και τις απόψεις του επί ενός ζητήματος γενικού ενδιαφέροντος σε μια δημοκρατική κοινωνία. Σε μια τέτοια κοινωνία, ο διάλογος που αφορά σε ιστορικά γεγονότα ιδιαίτερης βαρύτητας πρέπει να έχει τη δυνατότητα να διεξάγεται ελεύθερα, και η αναζήτηση της ιστορικής αλήθειας συνιστά αναπόσπαστο μέρος της ελευθερίας έκφρασης. Τέλος, τα επίμαχα άρθρα δεν ήταν αδικαιολόγητα προσβλητικά ή υβριστικά και δεν υποκινούσαν ασέβεια ή μίσος.

Ανάρτηση σημαίας με αμφιλεγόμενες ιστορικές υποδηλώσεις

Fáber κατά Ουγγαρίας

24 Ιουλίου 2012

Ο προσφεύγων κατήγγειλε το γεγονός ότι καταδικάστηκε να πληρώσει πρόστιμο, επειδή ανήρτησε τη ριγωτή σημαία των Άρπád, μια σημαία με αμφιλεγόμενες

ιστορικές υποδηλώσεις, σε απόσταση μικρότερη των 100 μέτρων από μια διαδήλωση κατά του ρατσισμού και του μίσους.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 10** (ελευθερία έκφρασης) **ερμηνευόμενου υπό το φως του Άρθρου 11** (ελευθερία του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι) της Σύμβασης. Δέχτηκε ότι η επίδειξη ενός συμβόλου, ευρέως διαδεδομένου κατά τη διάρκεια της κυριαρχίας ενός ολοκληρωτικού καθεστώτος στην Ουγγαρία, ήταν ικανή να προκαλέσει ταραχή στα θύματα και τους στενούς συγγενείς αυτών, οι οποίοι θα μπορούσαν εύλογα να εκλάβουν την επίδειξη αυτή ως ασέβεια. Εντούτοις, εκτίμησε ότι τέτοια αισθήματα, μολονότι κατανοητά, δεν μπορούσαν από μόνα τους να καθορίσουν τα όρια της ελευθερίας έκφρασης. Επιπλέον, η συμπεριφορά του προσφεύγοντος δεν ήταν ούτε ανάρμοστη ούτε απειλητική. Δεδομένης της μη βίαιης συμπεριφοράς του, της απόστασης που τον χώριζε από τους διαδηλωτές, καθώς και της απουσίας οποιουδήποτε αποδεδειγμένου κινδύνου για τη δημόσια ασφάλεια, το Δικαστήριο εκτίμησε ότι οι ουγκρικές αρχές δεν αιτιολόγησαν τη δίωξη και την επιβολή προστίμου εις βάρος του προσφεύγοντος λόγω της άρνησής του να απομακρύνει την επίμαχη σημαία. Η απλή ανάρτηση της σημαίας αυτής δεν διατάραξε τη δημόσια τάξη ούτε παρεμπόδισε το δικαίωμα των διαδηλωτών να συναθροιστούν, καθώς η επίμαχη πράξη δεν ήταν εκφοβιστική ούτε ικανή να υποκινήσει βία.

Υποκίνηση εθνοτικού μίσους

Balsytė-Lideikienė κατά Λιθουανίας

4 Νοεμβρίου 2008

Η προσφεύγουσα ήταν ιδιοκτήτρια ενός εκδοτικού οίκου. Το Μάρτιο του 2001 τα εθνικά δικαστήρια έκριναν ότι παραβίασε τον Κώδικα Διοικητικών Παραβάσεων λόγω του γεγονότος ότι δημοσίευσε και διένειμε το «λιθουανικό ημερολόγιο του 2000», το οποίο, σύμφωνα με τα πορίσματα πολιτικών επιστημόνων, υποκινούσε εθνοτικό μίσος. Εις βάρος της εκδόθηκε διοικητική προειδοποίηση και κατασχέθηκαν τα αντίτυπα του ημερολογίου που δεν είχαν πουληθεί. Η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε ιδίως ότι η κατάσχεση του ημερολογίου και η απαγόρευση της περαιτέρω διανομής του παραβίασαν το δικαίωμά της στην ελευθερία έκφρασης.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν υπήρξε **καμία παραβίαση του Άρθρου 10** (ελευθερία έκφρασης) της Σύμβασης. Εκτίμησε, ειδικότερα, ότι η προσφεύγουσα εξέφρασε επιθετικό εθνικισμό και εθνοκεντρισμό και προέβη σε δηλώσεις που υποκινούσαν μίσος εναντίον των Πολωνών και των Εβραίων, γεγονότα τα οποία ανησύχησαν σε μεγάλο βαθμό τις λιθουανικές Αρχές. Δεδομένης της διακριτικής ευχέρειας που διαθέτουν τα Συμβαλλόμενα Κράτη σε τέτοιου είδους περιπτώσεις, το Δικαστήριο θεώρησε ότι, εν προκειμένω, οι πολωνικές Αρχές δεν υπερέβησαν τα όρια της διακριτικής τους ευχέρειας όταν έκριναν ότι υπήρχε επείγουσα κοινωνική ανάγκη να ληφθούν μέτρα εναντίον της προσφεύγουσας. Επιπλέον, μολονότι το μέτρο της κατάσχεσης που ελήφθη εναντίον της προσφεύγουσας θα μπορούσε να θεωρηθεί σχετικά επαχθές, τα πολωνικά δικαστήρια δεν της επέβαλαν πρόστιμο, αλλά μια απλή προειδοποίηση, δηλαδή την ηπιότερη διοικητική κύρωση. Επομένως, η παρέμβαση στο δικαίωμα της προσφεύγουσας στην ελευθερία έκφρασης μπορούσε εύλογα να θεωρηθεί αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία για την προστασία της φήμης ή των δικαιωμάτων των άλλων.

Υποκίνηση εθνικού μίσους

Hösl-Daum και λοιποί κατά Πολωνίας

7 Οκτωβρίου 2014 (απόφαση επί του παραδεκτού)

Εναντίον των προσφευγόντων ασκήθηκε ποινική δίωξη για προσβολή του πολωνικού έθνους και υποκίνηση εθνικού μίσους. Ισχυρίστηκαν ότι η καταδίκη τους για επικόλληση αφισών στη γερμανική γλώσσα, οι οποίες περιέγραφαν κτηνωδίες που διέπραξαν μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο οι Πολωνοί και οι Τσέχοι εναντίον των Γερμανών, παραβίασε το δικαίωμά τους στην ελευθερία έκφρασης.

Το Δικαστήριο κήρυξε **απαράδεκτη** την προσφυγή (μη εξάντληση εθνικών ένδικων μέσων). Έκρινε ότι οι προσφεύγοντες, λόγω του γεγονότος ότι δεν άσκησαν συνταγματική προσφυγή κατά των αμφισβητούμενων διατάξεων του Ποινικού Κώδικα, δεν εξάντλησαν όλα τα ένδικα μέσα που πρόβλεπε το πολωνικό δίκαιο.

Υποκίνηση φυλετικής διάκρισης ή φυλετικού μίσους

Jersild κατά Δανίας

23 Σεπτεμβρίου 1994

Ο προσφεύγων, ο οποίος ήταν δημοσιογράφος, γύρισε ένα ντοκιμαντέρ που περιείχε αποσπάσματα από μια τηλεοπτική συνέντευξη την οποία είχε πάρει ο ίδιος από τρία μέλη μιας ομάδας νέων, αυτοαποκαλούμενων «τα πράσινα σακάκια», οι οποίοι εξέφρασαν προσβλητικά και υποτιμητικά σχόλια εις βάρος μεταναστών και εθνοτικών ομάδων που είχαν εγκατασταθεί στη Δανία. Ο προσφεύγων καταδικάστηκε για συνέργεια στη διάδοση ρατσιστικών σχολίων. Ισχυρίστηκε ότι παραβιάστηκε το δικαίωμά του στην ελευθερία έκφρασης.

Το Δικαστήριο διέκρινε μεταξύ, αφενός, των μελών της ομάδας «τα πράσινα σακάκια», τα οποία εξέφρασαν προδήλως ρατσιστικά σχόλια, και, αφετέρου, του προσφεύγοντος, ο οποίος επιχείρησε να παρουσιάσει, να αναλύσει και να εξηγήσει την ιδιαίτερη αυτή ομάδα νέων και να ασχοληθεί με συγκεκριμένες εκφάνσεις ενός ζητήματος που ήδη τότε απασχολούσε έντονα το κοινό. Το ντοκιμαντέρ, συνολικά θεωρούμενο, δεν αποσκοπούσε στη διάδοση ρατσιστικών ιδεών και απόψεων, αλλά στην πληροφόρηση του κοινού σχετικά με ένα κοινωνικό ζήτημα. Συνεπώς το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 10** (ελευθερία έκφρασης) της Σύμβασης.

Soulas και λοιποί κατά Γαλλίας

10 Ιουλίου 2008

Η υπόθεση αυτή αφορούσε στην ποινική διαδικασία εναντίον των προσφευγόντων, οι οποίοι ήταν υπεύθυνοι για τη δημοσίευση ενός βιβλίου με τίτλο «Ο αποικισμός της Ευρώπης» και υπότιτλο «Αληθείς παρατηρήσεις σχετικά με τη μετανάστευση και το Ισλάμ». Η διαδικασία αυτή είχε ως αποτέλεσμα την καταδίκη τους για υποκίνηση μίσους και βίας εναντίον μουσουλμανικών κοινοτήτων προερχόμενων από τη βόρεια και την κεντρική Αφρική. Οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ιδίως ότι παραβιάστηκε το δικαίωμά τους στην ελευθερία έκφρασης.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν υπήρξε **καμία παραβίαση του Άρθρου 10** (ελευθερία έκφρασης) της Σύμβασης. Σημείωσε μεταξύ άλλων ότι τα εθνικά δικαστήρια, προβαίνοντας στην καταδίκη των προσφευγόντων, επισήμαναν ότι οι εκφράσεις που χρησιμοποιήθηκαν στο βιβλίο είχαν ως στόχο να δημιουργήσουν στους

αναγνώστες ένα αίσθημα απόρριψης και ανταγωνισμού – το οποίο επιτεινόταν με τη χρήση στρατιωτικής ορολογίας – έναντι των εν λόγω κοινοτήτων, οι οποίες χαρακτηρίζονταν ως ο πρωταρχικός εχθρός, και να οδηγήσουν τους αναγνώστες στην υιοθέτηση της λύσης που συνιστούσε ο συγγραφέας, δηλαδή της λύσης ενός πολέμου εθνοτικής επανάκτησης. Θεωρώντας τους λόγους που προτάθηκαν υπέρ της καταδίκης των προσφευγόντων ως επαρκείς και σχετικούς, εκτίμησε ότι η παρέμβαση στην άσκηση του δικαιώματος των τελευταίων στην ελευθερία έκφρασης ήταν αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία. Τέλος, το Δικαστήριο παρατήρησε ότι τα επίμαχα αποσπάσματα του βιβλίου δεν ήταν τόσο σοβαρά ώστε να δικαιολογήσουν την εφαρμογή του Άρθρου 17 (απαγόρευση κατάχρησης δικαιώματος) της Σύμβασης στην προκειμένη περίπτωση.

Féret κατά Βελγίου

16 Ιουλίου 2009

Ο προσφεύγων ήταν βουλευτής και πρόεδρος του πολιτικού κόμματος *Front National/Nationaal Front* στο Βέλγιο. Κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας του κόμματος διανεμήθηκαν διάφορα είδη φυλλαδίων, των οποίων το βασικό μήνυμα ήταν η «αντίσταση στον εξισλαμισμό του Βελγίου», ο «τερματισμός της δήθεν πολιτικής ενσωμάτωσης» και η «αποπομπή των μη ευρωπαϊών ανέργων». Ο προσφεύγων καταδικάστηκε, για υποκίνηση φυλετικής διάκρισης, σε κοινωφελή εργασία και σε δεκαετή στέρηση του δικαιώματος του εκλέγεσθαι. Ισχυρίστηκε ότι παραβιάστηκε το δικαίωμά του στην ελευθερία έκφρασης.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν υπήρξε **καμία παραβίαση του Άρθρου 10** (ελευθερία έκφρασης) της Σύμβασης. Εκτίμησε ότι τα σχόλια του προσφεύγοντος ήταν σαφώς ικανά να προκαλέσουν, ιδίως μεταξύ των λιγότερο ενημερωμένων μελών του κοινού, αισθήματα περιφρόνησης, απόρριψης ή ακόμη και μίσους εναντίον των αλλοδαπών. Το μήνυμα του προσφεύγοντος, το οποίο εκφράστηκε σε προεκλογικό πλαίσιο, είχε αυξημένη απήχηση και ισοδυναμούσε προφανώς με υποκίνηση φυλετικού μίσους. Η επακόλουθη καταδίκη του ήταν δικαιολογημένη για λόγους πρόληψης της διαταραχής της δημόσιας τάξης και προστασίας των δικαιωμάτων των άλλων, δηλαδή των μελών της κοινότητας των μεταναστών.

Le Pen κατά Γαλλίας

20 Απριλίου 2010 (απόφαση επί του παραδεκτού)

Ο προσφεύγων ήταν κατά τον κρίσιμο χρόνο πρόεδρος του γαλλικού πολιτικού κόμματος «Εθνικό Μέτωπο». Ισχυρίστηκε ειδικότερα ότι η καταδίκη του για «υποκίνηση διάκρισης, μίσους και βίας εναντίον μιας ομάδας προσώπων λόγω της καταγωγής τους ή λόγω του γεγονότος ότι ανήκαν ή δεν ανήκαν σε ένα δεδομένο έθνος, μια δεδομένη εθνότητα, φυλή ή θρησκεία», εξαιτίας των σχολίων που διατύπωσε σχετικά με τους μουσουλμάνους στη Γαλλία κατά τη διάρκεια μιας συνέντευξης στην ημερήσια εφημερίδα *Le Monde*, κατά την οποία υποστήριξε ιδίως ότι «την ημέρα που δεν θα έχουμε πια 5 εκατομμύρια, αλλά 25 εκατομμύρια μουσουλμάνους, εκείνοι θα δίνουν εντολές», συνιστούσε παραβίαση του δικαιώματός του στην ελευθερία έκφρασης.

Το Δικαστήριο κήρυξε **απαράδεκτη** την προσφυγή (προδήλως αβάσιμη). Παρατήρησε ότι οι δηλώσεις του προσφεύγοντος διατυπώθηκαν στο πλαίσιο ενός διαλόγου γενικού ενδιαφέροντος πάνω στα προβλήματα που σχετίζονται με την εγκατάσταση και την ενσωμάτωση των μεταναστών στις χώρες υποδοχής. Επιπλέον,

η ποικίλη έκταση των προβλημάτων που μπορούν να παρουσιαστούν σε ένα τέτοιο πλαίσιο, ικανών να προκαλέσουν ενίοτε παρεξήγηση και αδυναμία κατανόησης, επιβάλλει την αναγνώριση ενός αρκετά ευρέος περιθωρίου στο Κράτος όσον αφορά στην εκτίμηση της ανάγκης παρέμβασης στην άσκηση της ελευθερίας έκφρασης. Εντούτοις, στην προκειμένη περίπτωση, τα σχόλια του προσφεύγοντος ήταν αναμφίβολα ικανά να σχηματίσουν μια ανησυχητική εικόνα της μουσουλμανικής κοινότητας στο σύνολό της και μπορούσαν να προξενήσουν αισθήματα απόρριψης και εχθρότητας. Ο προσφεύγων αντιπαρέβαλλε, από τη μία πλευρά, τους Γάλλους και, από την άλλη, μια κοινότητα της οποίας οι θρησκευτικές πεποιθήσεις μνημονεύονταν ρητά και της οποίας η ταχεία ανάπτυξη παρουσιαζόταν ως ήδη λανθάνουσα απειλή για την αξιοπρέπεια και την ασφάλεια των Γάλλων. Επομένως, οι λόγοι που προβλήθηκαν από τα εθνικά δικαστήρια αναφορικά με την καταδίκη του προσφεύγοντος ήταν σχετικοί και επαρκείς. Επιπρόσθετα, η επιβληθείσα ποινή δεν ήταν δυσανάλογη. Συνεπώς, το Δικαστήριο έκρινε ότι η παρέμβαση στην άσκηση, εκ μέρους του προσφεύγοντος, του δικαιώματος στην ελευθερία έκφρασης ήταν αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία.

Perinçek κατά Ελβετίας

15 Οκτωβρίου 2015 (Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης)

Η υπόθεση αυτή αφορούσε στην ποινική καταδίκη του προσφεύγοντος, ενός Τούρκου πολιτικού, ο οποίος εξέφρασε δημόσια στην Ελβετία την άποψη ότι οι μαζικές απελάσεις και σφαγές που υπέστησαν οι Αρμένιοι στην Οθωμανική Αυτοκρατορία το 1915 και κατά τα επόμενα έτη δεν ισοδυναμούσαν με γενοκτονία. Τα ελβετικά δικαστήρια εκτίμησαν ειδικότερα ότι τα κίνητρα του προσφεύγοντος φαίνονταν να είναι ρατσιστικά και εθνικιστικά και ότι οι δηλώσεις του δεν συνεισέφεραν σε κανέναν ιστορικό διάλογο. Ο προσφεύγων κατήγγειλε ότι η ποινική του καταδίκη και τιμωρία συνιστούσαν παραβίαση του δικαιώματός του στην ελευθερία έκφρασης.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 10** (ελευθερία έκφρασης) της Σύμβασης. Έχοντας επίγνωση της μεγάλης σημασίας που αποδίδει η αρμενική κοινότητα στο ερώτημα εάν αυτές οι μαζικές απελάσεις και σφαγές πρέπει να θεωρούνται ως γενοκτονία, εκτίμησε ότι η αξιοπρέπεια των θυμάτων και η αξιοπρέπεια και ταυτότητα των σύγχρονων Αρμενίων προστατεύονταν από το Άρθρο 8 (δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής) της Σύμβασης. Το Δικαστήριο έπρεπε, επομένως, να επιτύχει μια ισορροπία μεταξύ δύο δικαιωμάτων που προβλέπονταν από τη Σύμβαση – του δικαιώματος στην ελευθερία έκφρασης και του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής ζωής – λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες περιστάσεις της υπόθεσης και την αναλογικότητα ανάμεσα στα μέσα που αξιοποιήθηκαν και τον επιδιωκόμενο σκοπό. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν ήταν αναγκαίο, σε μια δημοκρατική κοινωνία, να επιβληθεί ποινική κύρωση στον προσφεύγοντα προκειμένου να προστατευτούν τα υπό κρίση δικαιώματα της αρμενικής κοινότητας. Το Δικαστήριο έλαβε, ειδικότερα, υπόψη τα εξής στοιχεία: οι δηλώσεις του προσφεύγοντος σχετίζονταν με ένα ζήτημα δημόσιου ενδιαφέροντος και δεν ισοδυναμούσαν με προτροπή σε μίσος ή μισαλλοδοξία· το πλαίσιο εντός του οποίου διατυπώθηκαν δεν χαρακτηριζόταν από αυξημένες εντάσεις ή ιδιαίτερες ιστορικές διαστάσεις στην Ελβετία· δεν μπορούσε να θεωρηθεί ότι οι δηλώσεις έθιγαν την αξιοπρέπεια των μελών της αρμενικής κοινότητας σε τέτοιο

βαθμό, ώστε να απαιτείται αντίδραση ποινικού χαρακτήρα στην Ελβετία: καμία διεθνής υποχρέωση δεν επέβαλλε στην Ελβετία την ποινικοποίηση δηλώσεων τέτοιας φύσης: φαινόταν ότι τα ελβετικά δικαστήρια κατέκριναν τον προσφεύγοντα, απλώς επειδή εξέφρασε μια άποψη που απέκλινε από τις καθιερωμένες απόψεις στην Ελβετία: και επιπλέον η παρέμβαση στο δικαίωμά του στην ελευθερία έκφρασης πήρε τη βαριά μορφή της ποινικής καταδίκης.

Υποκίνηση θρησκευτικής μισαλλοδοξίας

Ι.Α. κατά Τουρκίας (αρ. προσφυγής 42571/98)

13 Σεπτεμβρίου 2005

Ο προσφεύγων, ιδιοκτήτης και γενικός διευθυντής ενός εκδοτικού οίκου, εξέδωσε δύο χιλιάδες αντίτυπα ενός βιβλίου που πραγματευόταν θεολογικά και φιλοσοφικά ζητήματα σε μορφή μυθιστορήματος. Ο εισαγγελέας της Κωνσταντινούπολης κατηγορήσε τον προσφεύγοντα για προσβολή «του Θεού, της Θρησκείας, του Προφήτη και του Ιερού Βιβλίου» μέσω της έκδοσης αυτής. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο καταδίκασε τον προσφεύγοντα σε φυλάκιση δύο ετών και χρηματική ποινή, έπειτα μετέτρεψε αμέσως την ποινή της φυλάκισης σε μικρή χρηματική ποινή. Ο προσφεύγων άσκησε αναίρεση ενώπιον του Ακυρωτικού Δικαστηρίου, το οποίο επικύρωσε την απόφαση. Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι η ποινική καταδίκη του παραβίασε το δικαίωμά του στην ελευθερία έκφρασης.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν υπήρξε **καμία παραβίαση του Άρθρου 10** (ελευθερία έκφρασης) της Σύμβασης. Υπενθύμισε, ειδικότερα, ότι όσοι επιλέγουν να ασκήσουν την ελευθερία έκφρασης της θρησκείας τους, είτε ανήκουν σε θρησκευτική πλειοψηφία είτε σε θρησκευτική μειονότητα, δεν μπορούν εύλογα να πιστεύουν ότι είναι απαλλαγμένοι από κάθε είδους κριτική. Πρέπει να ανέχονται και να αποδέχονται την απόρριψη, εκ μέρους άλλων, των θρησκευτικών τους πεποιθήσεων, ακόμη και τη διάδοση, εκ μέρους άλλων, δογμάτων που αντιμάχονται την πίστη τους. Εντούτοις, η συγκεκριμένη υπόθεση δεν αφορούσε μόνο σε προσβλητικά ή αποτροπιαστικά σχόλια ή σε μια «προκλητική» άποψη, αλλά σε μια υβριστική επίθεση κατά του προσώπου του προφήτη του Ισλάμ. Παρά το γεγονός ότι, αναφορικά με την κριτική των θρησκευτικών δογμάτων, επικρατεί ένας βαθμός ανεκτικότητας εντός της τουρκικής κοινωνίας, η οποία είναι βαθιά προσηλωμένη στην αρχή του διαχωρισμού Κράτους και Εκκλησίας, οι πιστοί μπορούν εύλογα να αποκομίσουν την εντύπωση ότι ορισμένα αποσπάσματα του επίμαχου βιβλίου συνιστούν αδικαιολόγητη και προσβλητική επίθεση εναντίον τους. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο εκτίμησε ότι το επίμαχο μέτρο αποσκοπούσε στην παροχή προστασίας από προσβλητικές επιθέσεις σχετιζόμενες με ιερά, για τους μουσουλμάνους, ζητήματα και, συνεπώς, ανταποκρινόταν σε μια «επείγουσα κοινωνική ανάγκη». Το Δικαστήριο έλαβε, επίσης, υπόψη το γεγονός ότι τα τουρκικά δικαστήρια δεν αποφάσισαν να κατασχέσουν το εν λόγω βιβλίο και έκρινε, επομένως, ότι η αμελητέα επιβληθείσα χρηματική ποινή ήταν ανάλογη των στόχων που επεδίωκε το επίμαχο μέτρο.

Erbakan κατά Τουρκίας

6 Ιουλίου 2006

Ο προσφεύγων, ο οποίος ήταν πολιτικός, διετέλεσε, ιδίως, πρωθυπουργός της Τουρκίας. Κατά τον κρίσιμο χρόνο ήταν πρόεδρος του *Refah Partisi* (Κόμμα της

Ευημερίας), το οποίο διαλύθηκε το 1998 λόγω διεξαγωγής δραστηριοτήτων αντίθετων προς τις αρχές του διαχωρισμού Κράτους και Εκκλησίας. Ισχυρίστηκε, ειδικότερα, ότι η καταδίκη του για δηλώσεις του που διατυπώθηκαν, σε δημόσια ομιλία του, και οι οποίες θεωρήθηκε ότι υποκινούσαν μίσος και θρησκευτική μισαλλοδοξία παραβίασε το δικαίωμά του στην ελευθερία έκφρασης.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 10** (ελευθερία έκφρασης) της Σύμβασης. Θεώρησε ότι τέτοιου είδους σχόλια – εάν υποτεθεί ότι όντως διατυπώθηκαν – εκ μέρους ενός ευρέως γνωστού πολιτικού προσώπου κατά τη διάρκεια μιας δημόσιας συνάθροισης αποκάλυπταν περισσότερο μια εικόνα της κοινωνίας βασισμένη αποκλειστικά σε θρησκευτικές αξίες και φαίνονταν, επομένως, δύσκολα συμβατά με τον πλουραλισμό που χαρακτηρίζει τις σύγχρονες κοινωνίες, εντός των οποίων αντιπαρατίθενται πολλές διαφορετικές ομάδες μεταξύ τους. Επισημαίνοντας ότι η μάχη εναντίον κάθε μορφής μισαλλοδοξίας συνιστά αναπόσπαστο μέρος της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, εκτίμησε ότι είναι ζωτικής σημασίας να αποφεύγουν τα πολιτικά πρόσωπα να διατυπώνουν, κατά τη διάρκεια των δημόσιων ομιλιών τους, σχόλια ικανά να προαγάγουν τη μισαλλοδοξία. Εντούτοις, δεδομένου του θεμελιώδους χαρακτήρα του ελεύθερου πολιτικού διαλόγου σε μια δημοκρατική κοινωνία, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι λόγοι που προβλήθηκαν για τη δικαιολόγηση της ανάγκης δίωξης εναντίον του προσφεύγοντος δεν ήταν επαρκείς, ώστε να το πείσουν ότι η παρέμβαση στην άσκηση του δικαιώματος του προσφεύγοντος στην ελευθερία έκφρασης ήταν αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία.

Προσβολή αξιωματούχων του Κράτους

Otegi Mondragon κατά Ισπανίας

15 Μαρτίου 2011

Ο προσφεύγων, εκπρόσωπος αριστερής βασκικής αυτονομιστικής κοινοβουλευτικής ομάδας, αναφέρθηκε κατά τη διάρκεια συνέντευξης τύπου στο κλείσιμο μιας βασκικής καθημερινής εφημερίδας (λόγω των πιθανών σχέσεών της με την ΕΤΑ) και στην κακομεταχείριση που οι συλληφθέντες υπέστησαν κατά την αστυνομική επιχείρηση. Στην δήλωσή του περιέγραφε το βασιλιά της Ισπανίας ως τον «ανώτατο ηγέτη του ισπανικού στρατού, δηλαδή ως το πρόσωπο που είναι επικεφαλής των βασανιστών, υπερασπίζεται τα βασανιστήρια και επιβάλλει το μοναρχικό καθεστώς του στον λαό μας μέσω των βασανιστηρίων και της βίας». Ο προσφεύγων καταδικάστηκε σε ποινή φυλάκισης για το αδίκημα της σοβαρής προσβολής του βασιλιά. Ισχυρίστηκε ότι παραβιάστηκε το δικαίωμά του στην ελευθερία έκφρασης.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 10** (ελευθερία έκφρασης) της Σύμβασης, εκτιμώντας ότι η καταδίκη του προσφεύγοντος ήταν δυσανάλογη σε σχέση με τον επιδιωκόμενο θεμιτό στόχο, δηλαδή την προστασία της φήμης του βασιλιά της Ισπανίας, την οποία εγγυάται το ισπανικό Σύνταγμα. Το Δικαστήριο παρατήρησε ειδικότερα ότι, ενώ η γλώσσα την οποία χρησιμοποίησε ο προσφεύγων μπορούσε όντως να θεωρηθεί προκλητική, ήταν αναγκαίο να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι, έστω κι αν ορισμένες εκφράσεις στην ομιλία του προσφεύγοντος προσέδιδαν στις δηλώσεις του μια χροιά εχθρότητας, δεν υποκινούσαν βία και δεν ισοδυναμούσαν με ρητορική μίσους. Επιπλέον, επρόκειτο περί προφορικών δηλώσεων που διατυπώθηκαν κατά τη διάρκεια συνέντευξης τύπου, κάτι το οποίο

δεν επέτρεψε στον προσφεύγοντα να τις επαναδιατυπώσει, να τις τελειοποιήσει ή να τις ανακαλέσει, προτού δημοσιοποιηθούν.

Ρητορική μίσους και Διαδίκτυο

Delfi AS κατά Εσθονίας

16 Ιουνίου 2015 (Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης)

Η υπόθεση αυτή είναι η πρώτη στην οποία το Δικαστήριο κλήθηκε να εξετάσει καταγγελία σχετιζόμενη με την ευθύνη διαδικτυακής ειδησεογραφικής πύλης για τα σχόλια που ανήρτησαν οι χρήστες της. Η προσφεύγουσα εταιρεία, η οποία εκμεταλλεύεται εμπορικά μια ειδησεογραφική πύλη, κατήγγειλε ότι τα εθνικά δικαστήρια τη θεώρησαν υπεύθυνη για τα προσβλητικά σχόλια που ανήρτησαν οι αναγνώστες της κάτω από διαδικτυακό ειδησεογραφικό άρθρο της, το οποίο αφορούσε σε μια ναυτιλιακή εταιρεία. Κατόπιν αιτήματος των δικηγόρων του ιδιοκτήτη της ναυτιλιακής εταιρείας, η προσφεύγουσα εταιρεία αφαίρεσε τα προσβλητικά σχόλια περίπου έξι εβδομάδες μετά τη δημοσίευσή τους.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν υπήρξε **καμία παραβίαση του Άρθρου 10** (ελευθερία έκφρασης) της Σύμβασης. Παρατήρησε, αρχικά, ότι υπήρχαν δύο αντικρουόμενες πραγματικότητες στο επίκεντρο της υπόθεσης: αφενός, τα οφέλη του διαδικτύου, λαμβανομένου υπόψη ιδίως ότι συνιστά μια πρωτοφανή πλατφόρμα άσκησης της ελευθερίας έκφρασης, και, αφετέρου, οι κίνδυνοι τους οποίους συνεπάγεται, επιτρέποντας δηλαδή, όπως ποτέ άλλοτε, την παγκόσμια και εντός μερικών δευτερολέπτων διάδοση δυσφημιστικών σχολίων και σχολίων που υποκινούν μίσος και βία, καθώς και την παραμονή τους στο διαδίκτυο ενίοτε για μεγάλο χρονικό διάστημα. Το Δικαστήριο σημείωσε, επιπλέον, ότι ο παράνομος χαρακτήρας των εν λόγω σχολίων βασιζόταν προφανώς στο στοιχείο ότι η πλειοψηφία αυτών ισοδυναμούσε, εκ πρώτης όψεως, με υποκίνηση μίσους ή βίας κατά του ιδιοκτήτη της ναυτιλιακής εταιρείας. Συνεπώς, η υπόθεση αφορούσε στα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις, σύμφωνα με το Άρθρο 10, παρ. 2, της Σύμβασης, των διαδικτυακών ειδησεογραφικών πυλών που παρέχουν, για εμπορικούς σκοπούς, μια πλατφόρμα προς δημοσίευση σχολίων των χρηστών πάνω σε ήδη δημοσιευμένο υλικό, όπως αυτές προκύπτουν σε περίπτωση που κάποιος χρήστης διατυπώσει προδήλως παράνομα σχόλια τα οποία προσβάλλουν τα δικαιώματα άλλων στην προσωπικότητα και συνιστούν ρητορική μίσους και υποκίνηση βίας εναντίον τους. Σε περιπτώσεις όπως η συγκεκριμένη, στις οποίες τα σχόλια χρηστών παίρνουν τη μορφή ρητορικής μίσους και άμεσων απειλών κατά της σωματικής ακεραιότητας τρίτων, το Δικαστήριο έκρινε ότι η ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και συμφερόντων των ατόμων και της κοινωνίας ως συνόλου μπορεί να δώσει στα Συμβαλλόμενα Κράτη την εξουσία να αποδώσουν ευθύνη σε μια διαδικτυακή ειδησεογραφική πύλη, χωρίς αυτό να συνεπάγεται παραβίαση του Άρθρου 10 της Σύμβασης, εφόσον η πύλη αυτή δεν έχει λάβει μέτρα για την άμεση απομάκρυνση των προδήλως παράνομων σχολίων μετά τη δημοσίευσή τους, έστω κι αν δεν έχει ειδοποιηθεί σχετικά από το φερόμενο/τη φερόμενη ως θύμα ή από τρίτο πρόσωπο. Βασιζόμενο στην *in concreto* εκτίμηση των στοιχείων αυτών και λαμβάνοντας υπόψη ιδίως τον ακραίο χαρακτήρα των εν λόγω σχολίων, το γεγονός ότι αναρτήθηκαν ως απάντηση σε άρθρο που δημοσίευσε η προσφεύγουσα εταιρεία σε ειδησεογραφική πύλη την οποία η ίδια διαχειριζόταν επαγγελματικά και

εκμεταλλευόταν εμπορικά, την ανεπάρκεια των ληφθέντων από την προσφεύγουσα μέτρων για την άμεση απομάκρυνση των δημοσιευθέντων σχολίων που συνιστούσαν ρητορική μίσους και υποκίνηση βίας και για τη διασφάλιση μιας ρεαλιστικής πιθανότητας απόδοσης ευθυνών στους συντάκτες αυτών των σχολίων, καθώς και τη μέτρια ποινή (320 ευρώ) που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα, το Δικαστήριο έκρινε ότι η απόφαση των εσθονικών δικαστηρίων να αποδώσουν ευθύνη στην προσφεύγουσα εταιρεία ήταν δικαιολογημένη και δεν αποτελούσε δυσανάλογο περιορισμό του δικαιώματός της στην ελευθερία έκφρασης.

Magyar Tartalomsgálatók Egyesülete και Index.hu Zrt κατά Ουγγαρίας

2 Φεβρουαρίου 2016

Η υπόθεση αυτή αφορούσε στην ευθύνη μιας αυτορρυθμιζόμενης ένωσης παρόχων υπηρεσιών διαδικτυακού περιεχομένου και μιας διαδικτυακής ειδησεογραφικής πύλης λόγω της ανάρτησης, εκ μέρους ορισμένων χρηστών, χυδαίων και προσβλητικών σχολίων στις ιστοσελίδες τους κατόπιν της δημοσίευσης μιας άποψης η οποία επέκρινε τις παραπλανητικές επιχειρηματικές πρακτικές δύο ιστοσελίδων κτηματομεσιτικών υπηρεσιών. Οι προσφεύγουσες κατήγγειλαν τις αποφάσεις που εξέδωσαν τα ουγγρικά δικαστήρια εναντίον τους, υποστηρίζοντας ότι οι αποφάσεις αυτές τους επέβαλαν, ουσιαστικά, την υποχρέωση να εποπτεύουν το περιεχόμενο των σχολίων που οι χρήστες δημοσιεύουν στις ιστοσελίδες τους, υποχρέωση η οποία, όπως ισχυρίστηκαν, αντίκειται στον πυρήνα του δικαιώματος στην ελευθερία έκφρασης στο διαδίκτυο.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 10** (ελευθερία έκφρασης) της Σύμβασης. Υπενθύμισε, ειδικότερα, ότι οι διαδικτυακές ειδησεογραφικές πύλες, μολοντί δεν προβαίνουν οι ίδιες σε δημοσίευση σχολίων με την παραδοσιακή έννοια του όρου, έχουν καταρχήν ορισμένα καθήκοντα και ορισμένες υποχρεώσεις. Εντούτοις, το Δικαστήριο εκτίμησε ότι, εν προκειμένω, τα ουγγρικά δικαστήρια, αποφαινόμενα επί του ζητήματος της ευθύνης των προσφευγουσών, δεν εξασφάλισαν μια δίκαιη ισορροπία μεταξύ των υπό κρίση αντικρουόμενων δικαιωμάτων, δηλαδή μεταξύ, αφενός, του δικαιώματος των προσφευγουσών στην ελευθερία έκφρασης και, αφετέρου, του δικαιώματος των ιστοσελίδων κτηματομεσιτικών υπηρεσιών στο σεβασμό της εμπορικής τους φήμης. Συγκεκριμένα, τα ουγγρικά δικαστήρια θεώρησαν εξ αρχής ως δεδομένο τον παράνομο χαρακτήρα των σχολίων, λόγω προσβολής της φήμης των ιστοσελίδων κτηματομεσιτικών υπηρεσιών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η κατάσταση των προσφευγουσών στη συγκεκριμένη υπόθεση παρουσίαζε ορισμένες διαφορές σε σχέση με την κατάσταση της προσφεύγουσας στην υπόθεση *Delfi AS κατά Εσθονίας* (βλ. παραπάνω), στην οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι μια διαδικτυακή ειδησεογραφική πύλη που επεδίωκε εμπορικό σκοπό υπείχε ευθύνη για τα προσβλητικά σχόλια που ανήρτησαν χρήστες της στην ιστοσελίδα της. Στην υπό κρίση υπόθεση δεν εντοπίστηκαν, ιδίως, αυτά τα κρίσιμα στοιχεία, τα οποία στην υπόθεση *Delfi AS* στοιχειοθέτησαν τις πράξεις της ρητορικής μίσους και της υποκίνησης βίας. Παρά τον προσβλητικό και χυδαίο χαρακτήρα τους, τα σχόλια στην υπό κρίση υπόθεση δεν μπορούσαν να θεωρηθούν ως προδήλως παράνομα. Επιπρόσθετα, μολοντί η *Index* διαχειρίζεται μια μεγάλη επιχείρηση μέσω μαζικής ενημέρωσης και πρέπει, επομένως, να θεωρηθεί ως έχουσα οικονομικά συμφέροντα από τη μετάδοση διαδικτυακού περιεχομένου, η

Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete είναι μη κερδοσκοπική, αυτορρυθμιζόμενη ένωση παρόχων υπηρεσιών διαδικτυακού περιεχομένου, χωρίς γνωστά συμφέροντα τέτοιου είδους.

Phil κατά Σουηδίας

7 Φεβρουαρίου 2017 (απόφαση επί του παραδεκτού)

Ο προσφεύγων αποτέλεσε αντικείμενο ενός δυσφημιστικού διαδικτυακού σχολίου, το οποίο είχε δημοσιοποιηθεί ανώνυμα σε ένα ιστολόγιο (*blog*). Προέβη στην άσκηση πολιτικής αγωγής εναντίον μιας μικρής μη-κερδοσκοπικής ένωσης (*association*) η οποία και διέυθυνε το ιστολόγιο, ισχυριζόμενος ότι θα έπρεπε να θεωρηθεί υπεύθυνη για το σχόλιο τρίτων. Η αγωγή απορρίφθηκε από τα δικαστήρια της Σουηδίας και από το Νομικό Επίτροπο (*Chancellor of Justice*). Ο προσφεύγων κατήγγειλε στο Δικαστήριο, ότι παραλείποντας να αποδώσουν ευθύνες στην ένωση, οι αρχές απέτυχαν να προστατεύσουν τη φήμη του και παραβίασαν το δικαίωμά του στο σεβασμό της ιδιωτικής του ζωής.

Το Δικαστήριο κήρυξε την προσφυγή **απαράδεκτη** ως προδήλως αβάσιμη. Σημείωσε, συγκεκριμένα, ότι σε περιπτώσεις σαν κι αυτές, πρέπει να επιτευχθεί μια ισορροπία μεταξύ του ατομικού δικαιώματος στο σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και του δικαιώματος του ή των διαχειριστών μιας διαδικτυακής πύλης στην ελευθερία έκφρασης. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι εθνικές Αρχές εξασφάλισαν μια δίκαιη ισορροπία με την άρνησή τους να θεωρήσουν υπεύθυνη τη διαχειρίστρια ένωση για το ανώνυμο σχόλιο, ιδίως διότι παρά το γεγονός ότι το σχόλιο ήταν προσβλητικό, δεν συνιστούσε ρητορική μίσους ή υποκίνηση βίας· είχε δημοσιευτεί σε μια μικρή ιστοσελίδα της οποίας διαχειριστής ήταν μια μη κερδοσκοπική ένωση· το σχόλιο «κατέβηκε» την επομένη της καταγγελίας· και είχε αναρτηθεί στο ιστολόγιο για διάστημα μόλις εννέα ημερών.

Smajić κατά Βοσνίας και Ερζεγοβίνης

18 Ιανουαρίου 2018 (απόφαση επί του παραδεκτού)

Η υπόθεση αυτή αφορούσε την καταδίκη του προσφεύγοντος για υποκίνηση σε εθνικό, φυλετικό και θρησκευτικό μίσος, διχόνοια ή μισαλλοδοξία μετά από μια σειρά δημοσιεύσεων σε ένα διαδικτυακό φόρουμ που περιέγραφαν τη στρατιωτική δράση που θα μπορούσε να διεξαχθεί εναντίον σερβικών χωριών στην Επαρχία Brčko σε περίπτωση ενός ακόμη πολέμου. Ο προσφεύγων υποστήριξε συγκεκριμένα ότι καταδικάστηκε επειδή εξέφρασε τη γνώμη του σε ένα θέμα δημόσιας ανησυχίας.

Το Δικαστήριο κήρυξε την προσφυγή υπό το Άρθρο 10 (ελευθερία έκφρασης) της Σύμβασης **απαράδεκτη** ως προδήλως αβάσιμη. Συγκεκριμένα έκρινε ότι τα εθνικά δικαστήρια εξέτασαν με επιμέλεια την υπόθεση του προσφεύγοντος, παρέχοντας επαρκή δικαιολόγηση για την καταδίκη του, ιδίως για τη χρήση εξαιρετικά προσβλητικών εκφράσεων κατά των Σέρβων, θίγοντας έτσι το πολύ ευαίσθητο ζήτημα των εθνοτικών σχέσεων στην μετασυγκρουσιακή κοινωνία της Βοσνίας. Επιπρόσθετα, οι κυρώσεις που του επιβλήθηκαν, ήτοι η ποινή με αναστολή και η κατάσχεση ενός επιτραπέζιου και ενός φορητού υπολογιστή, δεν ήταν υπερβολικές. Κατά συνέπεια, η παρεμπόδιση του δικαιώματος της ελευθερίας έκφρασης του προσφεύγοντος, η οποία προβλέπεται από το νόμο και επιδιώκει τη θεμιτή προστασία της φήμης και των δικαιωμάτων των άλλων, δεν συνιστούσε παραβίαση του Άρθρου 10 της Σύμβασης.

Κείμενα και έγγραφα

Βλέπε ιδίως:

- [Σύσταση υπ' αριθ. R 97 \(20\)](#) της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης προς τα κράτη μέλη σχετικά με τη «ρητορική μίσους», 30 Οκτωβρίου 1997.
- [Σύσταση γενικής πολιτικής υπ' αριθ. 7](#) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) σχετικά με την εθνική νομοθεσία για την καταπολέμηση του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων, 13 Δεκεμβρίου 2002.
- [Σύσταση 1805 \(2007\)](#) της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με «τη βλασφημία, τις θρησκευτικές προσβολές και τη ρητορική μίσους εναντίον προσώπων λόγω της θρησκείας τους», 29 Ιουνίου 2007.
- [Μελέτη υπ' αριθ. 406/2006](#) της Επιτροπής της Βενετίας, «Έκθεση για τη σχέση μεταξύ της ελευθερίας έκφρασης και της ελευθερίας θρησκείας: ρύθμιση και δίωξη της βλασφημίας, της θρησκευτικής προσβολής και της υποκίνησης θρησκευτικού μίσους», έγγραφο CDL-AD(2008)026, 23 Οκτωβρίου 2008.
- [Εγχειρίδιο για τη ρητορική μίσους](#), Στρασβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2009.
- [Έγγραφο θεματικής συζήτησης](#) του Επιτρόπου του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου με θέμα «Ηθική δημοσιογραφία και δικαιώματα του ανθρώπου», έγγραφο CommDH (2011)40, 8 Νοεμβρίου 2011.
- Ιστοσελίδα του [Συνεδρίου με θέμα «Η καταπολέμηση της ρητορικής μίσους: ζώντας μαζί στο διαδίκτυο»](#), το οποίο διοργανώθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης στη Βουδαπέστη τον Νοέμβριο του 2012.
- Ιστοσελίδα του [Συνεδρίου με θέμα «Τα μηνύματα μίσους στον πολιτικό λόγο – Πού έγκειται η ευθύνη;»](#), το οποίο διοργανώθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης στη Βαρσοβία τον Σεπτέμβριο του 2013.
- Ιστοσελίδα του [Συνεδρίου με θέμα «Ελευθερία έκφρασης: εξακολουθεί να είναι αναγκαία προϋπόθεση για τη δημοκρατία;»](#), το οποίο διοργανώθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης στο Στρασβούργο τον Οκτώβριο του 2015.
- [Σύσταση γενικής πολιτικής υπ' αριθ. 15](#) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) σχετικά με την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους, η οποία υιοθετήθηκε στις 8 Δεκεμβρίου 2015.

Επικοινωνία με τα Μέσα:

Τηλ.: +33 (0)3 90 21 42 08